

Met protectionisme kiest Trump voor foute en onwerkbare oplossing

Beleid leidt waarschijnlijk niet tot meer banen, maar tot meer robots

Vanaf 20 januari is Donald Trump de 45ste president van de Verenigde Staten. Trump heeft beloofd vanaf de eerste dag radicaal te zullen breken met het beleid van zijn voorganger(s). Wat Trump en de zijnen op economisch terrein gaan doen is vooral nog erg onzeker, maar op één punt is Trump wel glashelder: de internationale handel. Hij wil bij voorkeur banen die volgens hem naar het buitenland zijn verdwenen terughalen en voorkomen dat bedrijven banen naar het buitenland verplaatsen.

Moderne globalisering blijkt vooral de middengroepen te treffen en hier heeft Trump een punt. Zijn oplossing om kwetsbare industrieën en sectoren door middel van invoertarieven te beschermen is echter tot mislukken gedoemd. Deze klassieke reflex tegen buitenlandse concurrentie voldoet anno 2017 niet meer. Het is gericht op de economie van de vorige eeuw, waarin landen zich toeleegen op sectoren waarin hun bedrijven een concurrentievoordeel hebben.

Internationale handel is echter meer en meer een kwestie van handel in hooggespecialiseerde taken geworden. De verhandelde goederen en diensten zijn steeds minder te identificeren met een enkele sector van de economie. Het is niet zozeer de auto-industrie die het goed doet in Duitsland, maar de ontwerpafdeling en de kwaliteitscontrole. Andere onderdelen worden in gespecialiseerde bedrijven elders gemaakt en geïmporteerd. De tijd dat er aan de ene kant van een fabriek ijzererts naar binnen werd gereden en aan de andere kant auto's naar buiten kwamen, behoort definitief tot het verleden. En de traditionele bedrijfsleider heeft dan het nakijken.

De conclusie van Trump is juist: middengroepen hebben het zwaar, ook door technologische vooruitgang overigens. Maar daarover zwijgt hij. Met zijn voorgestelde oplossing mist Trump echter volledig het doel. Allereerst hoort zijn reactie - meer protectionisme - thuis in de economie van de vorige eeuw. Door een invoertarief kon destijds een hele sector worden afgeschermd. Nu gaat dat niet meer. Moet om de moderne auto-industrie te beschermen een tarief worden geheven op de navigatieapparatuur, op de software of op de banden? En kan de invoer van diensten die via internet worden geleverd überhaupt worden tegengegaan of gecontroleerd?

Een invoertarief is tegenwoordig nog het best te vergelijken met een dichte muur in het midden van een fabriek. En protectionisme beschermt bedrijven, maar niet de consumenten die geconfronteerd worden met te dure producten. Voor zover Trump niet overgaat tot isolationisme van Noord-Koreaanse snit, geeft hij het foute en bovendien onwerkbare antwoord. Wat dan wel te doen?

De toegenomen specialisatie en fragmentatie van de internationale economie vraagt om een beleid dat niet langer sectorgebonden is. Mondiale technologische veranderingen zijn verschoven van het sectorniveau naar het individuele werknemers- of zelfs takenniveau. Het gevolg is dat globalisering eerder specifieke beroepsgroepen zal treffen dan een gehele sector. Veranderingen worden daarmee onvoorspelbaarder en vooral ook minder goed controleerbaar. Ook een regionaal beleid gericht op

het lokaal terughalen van banen, zoals Trump dat voor ogen heeft, is zinloos, omdat productieprocessen in toenemende mate mondiaal mobiel zijn geworden. Bovendien keren er waarschijnlijk geen banen terug, maar robots. Zo besloot Adidas vorig jaar de productie van zijn sportschoenen terug te halen van Azië naar Duitsland, maar dit leidt niet tot extra banen in Duitsland omdat de productie zal worden gerobotiseerd!

Dit alles leidt tot een pleidooi voor een 'human capital'-agenda, waarbij de negatieve effecten van globalisering op individueel niveau niet alleen gemitigeerd worden, maar landen als de VS en ook Nederland vooral beter van de voordelen van globalisering weten te profiteren. Dit vraagt om forse investeringen in onderwijs, voor alle leeftijden en op alle niveaus, en voor zowel werkenden als niet-werkenden. Het vraagt eerder om meer dan minder overheid en om een overheid die ook bijdraagt aan een gelijkere inkomensverdeling. Bovendien vraagt het om veel meer te investeren in een aantrekkelijk vestigingsklimaat waarbij slimme (buitenlandse) mensen en hun bedrijven uit zichzelf besluiten zich in landen als Nederland te vestigen.

Het is precies het tegenovergestelde van de 'hek om de VS'-filosofie van Trump. In plaats van krampachtig (en tevergeefs) banen te behouden, is een overheidsbeleid dat burgers productiever en weerbaarder maakt een veel beter antwoord op de structurele veranderingen in de wereldeconomie. Dit is niet alleen relevant voor de VS, maar ook voor Nederland waar de gevestigde politieke partijen - liefst voor 15 maart - moeten kiezen tussen het domweg afwijzen of naïef omarmen van mondialisering.

Steven Brakman en Harry Garretsen zijn als hoogleraar economie verbonden aan de RuG.